

**РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЛАНДШАФТОЗНАВСТВА ПІЯ ГЕОМОРФОЛОГІЇ**

УДК 911.52

Тимуляк Л. М.,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

Чернега П. І.

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

**ОСНОВНІ РИСИ І ЗАКОНОМІРНОСТІ СТРУКТУРИ
ПЕРЕДГІРСЬКИХ ЛАНДШАФТІВ У МЕЖАХ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Ключові слова: ландшафтна структура, передгірські ландшафти, Передкарпаття, Івано-Франківська область

Актуальність теми. Дослідження і картування ландшафтної структури передгірських територій є необхідним і важливим етапом робіт, фундаментом для подальших прикладних вишукувань. Передгірські ландшафти – специфічні утворення, що характеризуються добре вираженою територіальною виокремленістю, підвищеною динамічністю і суттєвими регіональними відмінностями. Інформація про ландшафтні особливості передгір'їв може бути ефективно використана у процесі вирішення завдань з раціонального освоєння природного середовища, дослідження еволюції ПТК, прогнозування змін, спричинених впливом антропогенного чинника, опрацювання екологічно обґрунтованих підходів до подолання наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру тощо.

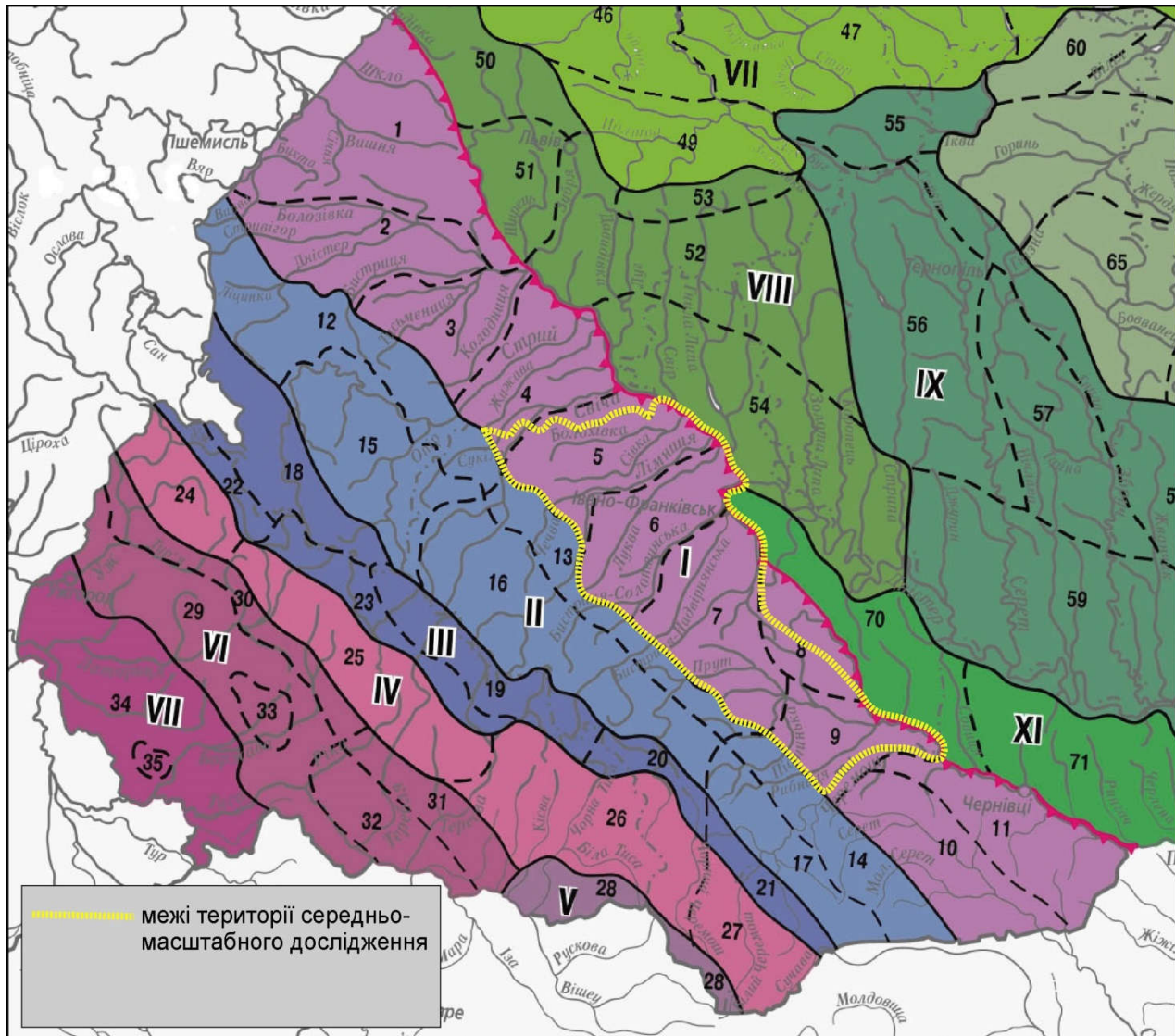
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ландшафтознавчі дослідження території Карпатського регіону були започатковані у 50-х рр. ХХ ст. і асоціюються із працями К. І. Геренчука і П. О. Кучинського (1953), К. І. Геренчука (1955-1957), П. М. Цися (1957), М. М. Койнова (1957), Г. П. Міллера (1957), у яких вперше виділялись і картувались ландшафтні комплекси рангу місцевості для окремих районів Карпат, Закарпаття та Передкарпаття [11]. Згодом почали проводитись більш масштабні ландшафтознавчі дослідження, наслідком яких стало укладання карт ландшафтів для всього Карпатського регіону або ж значної його частини [1–4, 8, 11, 12] та ін. На сьогодні найбільш детальним джерелом про ландшафти Українських Карпат у цілому є укладена А. В. Мельником ландшафтна карта у масштабі 1:500 000, на якій відображаються ландшафтні комплекси рангу висотної місцевості (64 види і 21 тип ландшафтних місцевостей) [7]. Генералізований варіант цієї карти подано в Національному атласі України [10].

Дослідження передкарпатських ландшафтів і картування їх структури у масштабі 1:200 000 розпочались із 90-х рр. ХХ ст. і стосувались територій Буковинського Передкарпаття [14], а також передгірських ландшафтів у межах Львівської [9] й Івано-Франківської областей [13].

Метою статті є характеристика ландшафтної структури Передкарпаття у межах Івано-Франківщини, виконана на основі аналізу укладеної авторами [13] і деталізованої під час польових досліджень (2008-2012 рр.) карти ландшафтів.

Виклад основного матеріалу. Згідно з сучасною схемою фізико-географічного районування [10], територія дослідження належить до Передкарпатської височинної області гірського краю Українських Карпат (рис. 1) і

включає невеликі частини Стрийсько-Жидачівського і Обертинсько-Гвіздецького, а також Долинсько-Калуський, Завійсько-Ямницький, Надвірнянсько-Печеніжинський і Яблунівсько-Кутський фізико-географічні райони.



Східноєвропейська рівнина	Карпати
<p>Зона широколистяних лісів <u>Західноукраїнський край</u> VII Область Малого Полісся VIII Розтоцько-Опільська горбогірна область IX Західноподільська височинна область XI Прут-Дністровська височинна область</p>	<p><u>Гірський край – Українські Карпати</u> VII Закарпатська низовинна область VI Вулканічно-міжгірно-улоговинна область V Мармароська область IV Полонинсько-Чорногірська область III Вододільноверховинська область II Зовнішньокарпатська область I Передкарпатська височинна область <u>Райони:</u> 1. Мостисько-Яворівський; 2. Добромільсько-Самбірський; 3. Дрогобицько-Меденицький; 4. Стрийсько-Жидачівський; 5. Долинсько-Калуський; 6. Завійсько-Ямницький; 7. Надвірнянсько-Печеніжинський; 8. Обертинсько-Гвіздецький; 9. Яблунівсько-Кутський; 10. Вижицько-Сторожинецький; 11. Вашковецько-Глибоцький</p>

Рис. 1 – Фізико-географічні райони території дослідження [10]

На північному заході та півдні межі території дослідження співпадають із адміністративними межами Івано-Франківської області. Південна межа проходить по долині р. Черемош. Ця границя тектонічно обумовлена і служить хорошим орографічним рубежем між Покутською і Буковинською частинами Передкарпаття. Західною границею регіону дослідження є орографічний уступ Карпат, що приблизно співпадає із 500-метровою ізогісою. На північному сході границю Передкарпаття проведено по руслу річки Дністер та р. Ворони до селища Отинія. Далі на південний схід границя Передкарпаття нечітко виражена, оскільки тут немає чітких природних рубежів (в тектоніці, покривних і корінних породах тощо). У нашому дослідженні такою границею служить поширення нижньонеоплейстоценової (V) тераси р. Прут.

Ландшафти передгірських акумулятивно-денудаційних рівнин Передкарпаття характеризуються регіональними відмінностями у їх структурі. Зокрема, значно відрізняються у ландшафтному відношенні північно-західна та південно-східна частини Передкарпаття у межах Івано-Франківської області. Межа між ними проходить по межиріччю Ворони – Прута [5, 13].

Річки північно-західної частини Передкарпаття у межах Івано-Франківської області (Середнього Передкарпаття [5]) – Свіча, Лімниця, Бистриця Солотвинська, Бистриця Надвірнянська мають північно-східний напрямок. Вододіли представлені залишками високих, сильно розчленованих пліоценових і еоплейстоценових терас Дністра [15], які складені супісками та суглинками. На них сформувалися дерново-підзолисті поверхнево оглеєні та буроземно-підзолисті ґрунти під ялиново-буковими лісами та сільськогосподарськими угіддями (рис. 2).

Південно-східна частина Передкарпаття у межах регіону дослідження (Покутське Передкарпаття [5]) охоплює басейн р. Прут із перистим та дендритовим малюнками річкової мережі. Ця територія у минулому мала вигляд плоскої алювіальної рівнини рівня Лоевої. Протягом плейстоцену алювіальна рівнина була розмита притоками Прута [17]. На поширених тут елювіально-делювіальних суглинках сформувалися буроземно-підзолисті поверхнево оглеєні, дерново-підзолисті, бурі гірсько-лісові опідзолені ґрунти із ялиново-буковими, ялиново-буково-ялицевими, буковими лісами, лучними ценозами та післялісовими луками.

Домінуючими елементами ландшафтної структури на території дослідження є заплавні, терасові, терасовані долини притоків Прута й Дністра, долинні комплекси їхніх бокових притоків і крупних балок, схили і поверхні вододільних рівнин.

У межах передгір'я Карпат заплавні ПТК формують два рівні. Низька заплава, висотою 0,5-2 м, заливається щороку під час повеней і паводків; висока – висотою 2-4,5 м – під час максимальних рівнів підняття води у річках. Низькозаплавні ПТК добре розвинені як на головних річках (Дністер, Прут), так і на їх притоках; високозаплавні ПТК виражені не скрізь, але в окремих місцях їх ширина може сягати 1,5-2 км (р. Прут у районі с. Воскресінці, с. Олешків та ін.).

Низькі заплави складені валунно-гальковим і гравійно-гальковим алювієм із піщаним та супіщаним наповненням, який з поверхні може перекриватись пісками, супісками, а у пригірлових ділянках річок – суглинками з прошарками глин і торфу [16], і характеризуються алювіальними дерновими малорозвиненими ґрунтами, зайнятими, як правило, піонерними угрупованнями із жирухи, верби, мітлиці повзучої, жовтого осоту польового, зніту дрібноквіткового, пушняка канадського тощо (рис. 3).

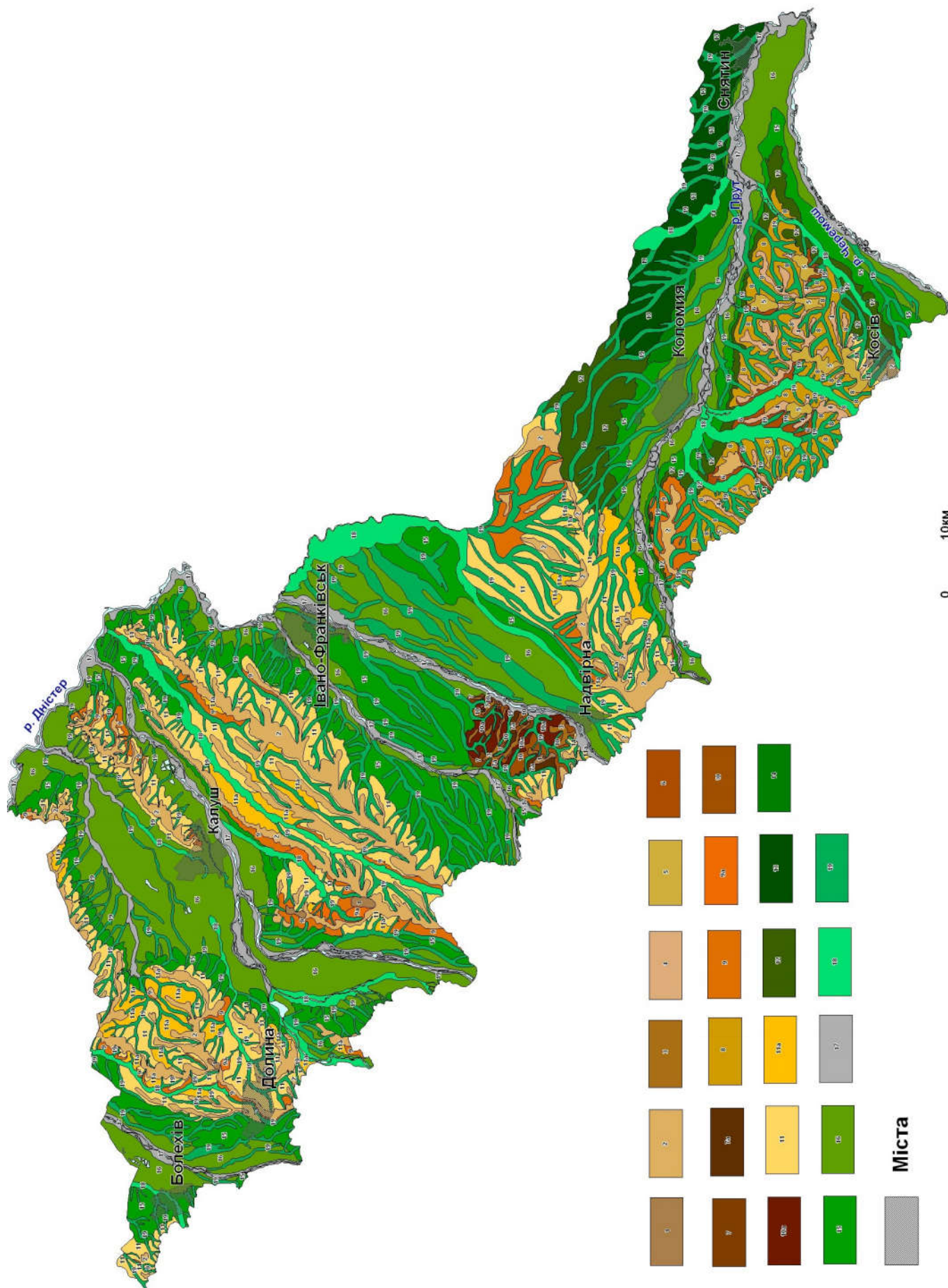


Рис. 2 – Ландшафти Передкарпаття у межах Івано-Франківської області

Вододільні рівнини

1. Субгоризонтальні денудаційно-аккумулятивні поверхні фрагментів VII верхньопліоценової тераси (рівень Красної), у будові яких беруть участь валуни і галька карпатських порід із незначними домішками піщано-гравійного матеріалу, що залягають на пісковицях, з буроземно-підзолистими поверхнево оглеєними і бурими гірсько-лісовими, переважно щебенуватими ґрунтами, під ялиново-буковими лісами, луками.

2. Полого нахилені ступінчасті денудаційно-аккумулятивні поверхні VI еоплейстоценової тераси (рівень Лоевої), у будові яких беруть участь жовтувато-бурі супіски, суглинки, глини, що залягають на валунно-галькових (при виході з гір) та гравійно-галькових відкладах із піщаним і суглинковим наповненням, з дерново-підзолистими оглеєними і буроземно-підзолистими ґрунтами, під ялиново-буковими лісами та ділянками сільськогосподарських лук на місці хвойних і широколистяних лісів.

3. Увалисто-пасмові денудаційні рівнини, у будові яких беруть участь елювіально-делювіальні суглинки, глини щільні, переважно тугопластичні, з домішками щебеню, що залягають на слобідських конгломератах, добротівських пісковицях і сланцях, з дерново-підзолистими поверхнево оглеєними ґрунтами, під ялиново-буковими лісами.

4. Вузькі гребенеподібні поверхні денудаційних рівнин, у будові яких беруть участь елювіально-делювіальні суглинки, глини, що залягають на мергелистих глинах, щебені, з буроземно-підзолистими поверхнево оглеєними й дерново-підзолистими ґрунтами, під ялиново-буковими лісами і ділянками лук.

5. Погорбовані (горбисто-грядові) поверхні денудаційних рівнин, у будові яких беруть участь елювіально-делювіальні суглинки, супіски і піски, що залягають на неогенових сланцях і пісковицях, з бурими гірсько-лісовими опідзоленими ґрунтами, під ялиново-буково-ялицевими, буковими лісами та післялісовими луками.

Схили вододільних рівнин

6. Уступи ($\geq 30^\circ$), стрімкі ($30-12^\circ$) та сильноспадисті ($12-8^\circ$) зсувні схили, у будові яких беруть участь делювіальні суглинки, супіски і щебінь, що залягають на неогенових пісковицях, алевролітах, глинах, з дерновими, дерново-підзолистими сильно- і середньозмитими ґрунтами, під ділянками дубово-грабових лісів, вторинних лук.

7. Уступи ($\geq 30^\circ$), стрімкі ($30-12^\circ$) та сильноспадисті ($12-8^\circ$) схили увалисто-пасмових денудаційних рівнин, у будові яких беруть участь делювіальні суглинки, глини, що залягають на слобідських конгломератах, добротівських пісковицях і сланцях, з дерново-підзолистими поверхнево оглеєними сильно- і середньозмитими ґрунтами, під ялиново-буковими лісами;

7a – з інтенсивним яружним розчленуванням.

8. Спадисті ($8-6^\circ$) схили, у будові яких беруть участь делювіальні суглинки, супіски і піски, що залягають на неогенових сланцях, пісковицях, мергелистих глинах, з дерново-підзолистими поверхнево оглеєними сильно- і середньозмитими ґрунтами, під ділянками лісів, луками, частково ріллею і поселеннями.

9. Спадисті ($8-6^\circ$) схили, у будові яких беруть участь делювіальні суглинки, глини, що залягають на гравійно-галечникових відкладах, з буроземно-підзолистими слабозмитими, дерново-підзолистими поверхнево оглеєними сильно- і середньозмитими, дерновими опідзоленими оглеєними ґрунтами, під ялиново-буковими лісами, луками, поселеннями;

9a – з інтенсивним яружним розчленуванням.

10. Слабоспадисті ($6-4^\circ$) і пологі ($< 4^\circ$) схили увалисто-пасмових денудаційних рівнин, у будові яких беруть участь делювіальні суглинки, глини, що залягають на слобідських конгломератах, добротівських пісковицях і сланцях, з дерново-підзолистими середньозмитими і дерновими опідзоленими ґрунтами, під ялиново-буковими лісами, сільськогосподарськими угіддями, поселеннями;

10a – з інтенсивним яружним розчленуванням.

11. Слабоспадисті ($6-4^\circ$) і пологі ($< 4^\circ$) схили, у будові яких беруть участь делювіальні суглинки, глини, що залягають на гравійно-галечникових відкладах, з дерново-підзолистими середньо- і слабозмитими, дерновими опідзоленими, буроземно-підзолистими слабозмитими ґрунтами, під ялиново-буковими лісами, сільськогосподарськими угіддями, поселеннями;

11a – з інтенсивним яружним розчленуванням.

Надзаплавні тераси та заплави

12. Нижньонеоплейстоценові (V) тераси, у будові яких беруть участь алювіальні піски, супіски, суглинки і гравійно-галькові відклади, що залягають на неогенових мергелях, глинах, вапняках, з дерново-підзолистими поверхнево оглеєними ґрунтами, з ділянками дубово-грабових лісів та післялісових лук, частково під сільськогосподарськими угіддями.

13. Нижньонеоплейстоценові (V) тераси, у будові яких беруть участь алювіальні лесовидні суглинки і гравійно-галькові відклади, що залягають на неогенових мергелях, глинах, вапняках, з чорноземами опідзоленими, під сільськогосподарськими угіддями.

14. Середньонеоплейстоценові тераси (IV, III), у будові яких беруть участь алювіальні лесовидні суглинки і гравійно-галькові відклади, що залягають на неогенових мергелях, глинах, вапняках, з чорноземами опідзоленими, лучними та дерновими карбонатними глейовими ґрунтами, під сільськогосподарськими угіддями, поселеннями.

15. Середньонеоплейстоценові тераси (IV, III), у будові яких беруть участь алювіальні суглинки, супіски і гравійно-галькові відклади, що залягають на неогенових пісковиках, алевролітах, глинах, з дерновими опідзоленими оглеєними, дерново-підзолистими поверхнево оглеєними ґрунтами, під різнотравними луками, дубово-грабовими лісами, ріллею, забудовою.

16. Верхньонеоплейстоценові тераси (II, I), у будові яких беруть участь алювіальні суглинки, супіски і гравійно-галькові відклади, що залягають на неогенових пісковиках, алевролітах, глинах, мергелях, з дерновими малорозвиненими, дерновими опідзоленими оглеєними, лучними опідзоленими оглеєними, болотними та торфувато-болотними ґрунтами, під ріллею та ділянками різнотравно-злакових лук і буково-дубових лісів та забудовою.

17. Голоценові заплави, у будові яких беруть участь алювіальні суглинкові відклади з гальковим наповненням, з алювіальними лучними суглинковими ґрунтами, під вербово-осокоровими угрупованнями, пасовищами, городами, сільською забудовою (висока заплава) та алювіальні гравійно-галькові відклади з піщаним і супіщаним наповненням, з алювіальними дерновими малорозвиненими ґрунтами, під піонерними рослинними угрупованнями (низька заплава).

Долини малих річок, балки

18. Терасовані долини (II, I надзаплавні тераси, заплави) малих річок, у будові яких беруть участь алювіальні супіски, суглинки, глини і гравійно-галькові відклади, що залягають на різних породах, з чорноземами опідзоленими (долина р. Чорняви), дерново-підзолистими, лучними, дерновими супіщаними і суглинковими, дерновими оглеєними, болотними ґрунтами, під ріллею та поселеннями.

19. Долини малих річок і великі балки, у будові яких беруть участь алювіально-делювіальні відклади, що залягають на різних породах, з дерновими й лучно-болотними ґрунтами, під луками, поселеннями, частково розорані.



Рис. 3 – Піонерні рослинні угруповання на низькій заплаві р. Бистриці Солотвинської у межах м. Івано-Франківська (фото Л. Тимуляк)

Високі заплави річок у межах території дослідження складені переважно алювіальними суглинковими відкладами з гальковим наповненням, однак поширеними є також галечники, супіски, піски, глини, торф. У межах високих заплав головних річок сформувались алювіальні лучні суглинкові ґрунти, що зайняті вербово-осоковими угрупованнями, пасовищами, городами, а подекуди навіть житловою забудовою.

У будові верхньонеоплейстоценових I та II надзаплавних терас річок Прут, Черемош, Дністер, Бистриця Надвірнянська, Бистриця Солотвинська, Лімниця, Свіча беруть участь алювіальні палево-жовті суглинки, супіски, які в нижніх частинах розрізів збагачені піском [16]. Руслові утворення представлені валунно-гальковими (у пригірських частинах території дослідження) та гравійно-гальковими відкладами. Близьке залягання ґрунтових вод зумовлює підвищене зволоження, що призводить до часткового оглеєння ґрунтів. Для ПТК I та II надзаплавних терас характерні дернові малорозвинені, дернові опідзолені оглеєні, лучні опідзолені оглеєні, болотні та торфувато-болотні ґрунти, на яких збереглися окремі фрагменти різнотравно-злакових лук та буково-дубових лісів, в основному ж переважають сільськогосподарські угіддя та забудова.

Найбільші площі ці ПТК займають у долині р. Бистриці Надвірнянської, добре виражені вони у середній течії р. Лімниця та в районі м. Коломия на р. Прут.

Добре виражені на території дослідження середньонеоплейстоценові III – IV надзаплавні тераси. Вони простягаються вздовж рр. Дністер, Свіча, Лімниця, Бистриця, Прут, Черемош неширокими смугами. Виняток становлять лише долини рр. Бистриці Солотвинської та Бистриці Надвірнянської, де ці тераси значно розширюються (рис. 2). В окремих місцях III – IV надзаплавні тераси відсутні або слабо виражені, наприклад на лівобережжі р. Прут на захід від с. Добротова. Складені тераси алювіальними суглинками, супісками та гравійно-гальковими відкладами; поверхні їх слабонахилені, сильно розчленовані долинами глибоко врізаних притоків, ускладнені сучасними ерозійними процесами. Переважають дерново-підзолисті поверхнево оглеєні ґрунти, зайняті дубово-грабовими лісами і різнотравними луками [13], на лівобережжі р. Прут східніше м. Коломиї – чорноземи опідзолені, лучні та дернові карбонатні глейові ґрунти, що використовуються як сільськогосподарські угіддя.

Нижньонеоплейстоценові V надзаплавні тераси займають значні площі у долині р. Прут. Найкраще виражені вони на лівобережжі цієї річки, де їх ширина сягає 4-10 км (на правобережжі – до 2 км). Пояснюється це правоприжимним характером р. Прут. Будова товщі алювіальних відкладів і ґрунтів, що на них сформувалися, у межах долини Прута неоднакова. У будові надзаплавної тераси правобережжя та частини лівобережжя ріки західніше м. Коломиї беруть участь алювіальні піски, супіски, суглинки і гравійно-галькові відклади. Тут переважають дерново-підзолисті поверхнево оглеєні ґрунти, зайняті ділянками дубово-грабових лісів та післялісових лук, частково під сільськогосподарськими угіддями. Східніше м. Коломиї тераса складена лесовидними суглинками та гравійно-гальковими відкладами. Чорноземи опідзолені, що переважають у ґрунтовому покриві, переважно розорані, тому природна рослинність збереглась лише фрагментарно.

У терасовий комплекс Дністра, Прута і їх головних приток врізаються окремі терасовані долини малих річок із заплавою та фрагментарно вираженими I-II надзаплавними терасами. Терасовані долини правих притоків рр. Прут (рр. Лючка, Пістинька, Сопівка, Рибниця), Дністер (р. Луква), Свіча (р. Тур'янка) характеризуються значним врізанням у поверхню і мають переважно правоприжимний характер, тобто асиметричну будову з крутими правими і пологими лівими схилами, де власне й утворилися терасові комплекси. Складені

ці тераси переважно супісками, суглинками й лесовидними (на південному сході території) породами, на яких сформувалися дерново-підзолисті, лучні, дернові супіщані і суглинкові, дернові оглеєні, болотні ґрунти, а у долині р. Чорняви – чорноземи опідзолені, зайняті переважно орними землями на місці дубово-грабових лісів, а також післялісовими луками.

Ландшафтні комплекси долин малих річок і великих балок займають у межах території дослідження значні площі, оскільки Передкарпаття характеризується великою кількістю струмків і тимчасових водотоків. Особливого розвитку та значної густоти вони набувають у регіонах із тенденцією до найбільш інтенсивних голоценових піднять (межиріччя рр. Бистриці Солотвинської та Лімниці, правобережжя р. Свічі). Річкова й ерозійна мережа таких регіонів характеризується переважанням глибинної ерозії, тоді як у південно-східній частині території дослідження домінує бокова ерозія.

Складені ПТК малих річок і великих балок глинисто-суглинковими алювіально-делювіальними відкладами. Ґрунтовий покрив представлений, в основному, лучними, дерновими карбонатними оглеєними і торфово-болотними ґрунтами, що зайняті вторинними луками на місці дубово-грабових і мішаних лісів, частково сільськогосподарськими угіддями.

Значні площі у межах території дослідження займають схили терас. Масштаб карти (1:200000) не дозволяє вичленувати їх у окремі виділи, і тому в легенді представлені лише схили вододільних рівнин, які генетично належать до схилів верхньопліоценової і еоплейстоценової терас, а також увалисто-пасмових денудаційних рівнин.

Найбільші площі у межах території дослідження займають пологі (< 4°), слабоспадисті (6-4°) та спадисті (8-6°) схили, причому пологі та слабоспадисті переважають у Середньому Передкарпатті, а спадисті – у Покутському, на правобережжі р. Прут (рис. 2). Частина пологих, слабоспадистих і спадистих схилів інтенсивно розчленована ярами. Переважають такі схили у північно-західній частині території дослідження, на ділянках, які зазнають тектонічних піднять.

Уступи (≥ 30°), стрімкі (30-12°) та сильноспадисті (12-8°) схили являють собою поля суцільних стабілізованих, а подекуди діючих зсувів, які спричиняють дрібноконтурність ландшафтних комплексів. У ґрунтовому покриві тут переважають дернові сильно- і середньозмітні ґрунти, а у пригребневих частинах схилів – дерново-підзолисті ґрунти. Рослинність представлена мішаними лісами із домінуванням широколистяних порід (граба, дуба, бука). Поширені зсувні схили на правобережжі правих приток р. Прут – річок Сопівка, Пістинька, Лючка.

Вододіли північно-західної частини території дослідження (межиріччя Свічі – Лімниці, Лімниці – Бистриці Солотвинської, Бистриці Надвірнянської – Прута) представлені полого нахиленими ступінчастими денудаційно-аккумулятивними поверхнями рівня Лоевої (VI еоплейстоценова тераса), у будові яких беруть участь валунно-галькові (біля гір) і гравійно-галькові відклади, перекриті супісками, суглинками і глинами. Фонові для цих ПТК дерново-підзолисті оглеєні й буроземно-підзолисті ґрунти зайняті, переважно, ялиново-буковими лісами та ділянками сільськогосподарських лук.

Незначні площі на межиріччях Свічі – Лімниці, Лімниці – Бистриці Солотвинської, Бистриці Надвірнянської – Прута займають субгоризонтальні денудаційно-аккумулятивні поверхні рівня Красної (фрагменти VII верхньопліоценової тераси), у будові яких беруть участь валуни і галька карпатських порід із незначними домішками піщано-гравійного матеріалу. Відклади галечників майже ніде не покриваються суглинками [16]. Ґрунтовий покрив представлений буроземно-підзолистими поверхнево оглеєними і бурими гірсько-

лісовими щебенюватими ґрунтами. У рослинному покриві переважають ялиново-букові ліси.

Вододільні рівнини правобережжя р. Прут представлені вузькими гребенеподібними і погорбованими (горбисто-грядовими) денудаційними поверхнями. У будові перших беруть участь елювіально-делювіальні суглинки, глини, на яких сформувались буроземно-підзолисті поверхнево оглеєні й дерново-підзолисті ґрунти, вкриті ялиново-буковими лісами і ділянками лук. Більша частина цих вододілів має субмеридіальний напрямок. На межиріччі Пістиньки-Черемоша значні площі займають погорбовані (горбисто-грядові) поверхні вододільних рівнин, складені з поверхні елювіально-делювіальними суглинками, супісками і пісками, з бурими гірсько-лісовими опідзоленими ґрунтами, що зайняті переважно ялиново-буково-ялицевими та буковими лісами й післялісовими луками.

Серед вододільних денудаційних рівнин своєрідними є увалисто-пасмові, характерні для пригірської частини межиріччя Бистриці Солотвинської – Бистриці Надвірнянської. У їх будові беруть участь елювіально-делювіальні суглинки, глини щільні, що залягають на слобідських конгломератах, добротівських пісковиках і сланцях. Ці ПТК характеризуються дерново-підзолистими поверхнево оглеєними ґрунтами, зайнятими ялиново-буковими лісами. Значні площі займають схили. Переважають уступи ($\geq 30^\circ$) та стрімкі ($30-12^\circ$) схили, на яких подекуди розвиваються обвальо-осипні процеси. Загалом схили сильно розчленовані багаточисленними потоками, балками, ярами. Багато ростучих схилових ярів зустрічається на схід від с. Старуні, на північно-східних і західних схилах г. Гострої, біля с. Копачівка [6].

Висновки. Передгірські ландшафти у межах Івано-Франківської області відзначаються складномозаїчною морфологічною структурою, яка візуально характеризується смугасто-ступінчастим, паралельно-смугастим, переміжним типами. Домінуючим є смугасто-ступінчастий тип, характерний для долинно-терасових комплексів основних річок та деяких їх приток. Ландшафти Середнього Передкарпаття характеризуються паралельно-смугастим типом морфологічної структури: водні потоки цього регіону стікають паралельно один до одного й до головних річок (Бистриць Надвірнянської і Солотвинської, Лімниці, Свічі). На Прут-Рибницькому межиріччі та у верхній частині басейну р. Сивка сформувався переміжний тип морфологічної структури.

Для аналізу ландшафтних особливостей території Передкарпаття в цілому достатнім є середньомасштабне картування їх структури, однак з метою вирішення конкретних прикладних задач актуальними залишаються великомасштабні дослідження із картуванням ландшафтних комплексів рангу урочищ, підурочищ, фацій.

Автори висловлюють подяку д. геогр. н., проф., завідувачу відділу геоморфології Інституту географії НАН України Валентині Петрівні Палієнко за численні консультації, які стосувались літогенної основи ландшафтів Передкарпаття.

Список літератури

1. *Воропай Л. І.* Українські Карпати / Л. І. Воропай, М. О. Куниця. – К. : Радянська школа, 1966. – 166 с.
2. *Геренчук К. І.* Природно-географічний поділ Львівського та Подільського економічних районів / Геренчук К. І., Койнов М. М., Цись П. М. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1964. – 221 с.
3. Досвід складання ландшафтних карт західної частини УРСР / Геренчук К. І., Климович П. В., Койнов М. М. та ін. // Вісник Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 1966. – Вип. 4. – С. 3-12.
4. *Койнов М. М.* Ландшафтна характеристика предкарпатських природно-географічних районів / М. М. Койнов // Географічний збірник. – 1961. – Вип. 6. – С. 125-140.
5. *Койнов М. М.* Про фізико-географічний поділ Передкарпаття в

межах Івано-Франківської області / М. М. Койнов // Вісник Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 1972. – Вип. 7. – С. 8–13. **6.** Кравчук Я. С. Геоморфологія Передкарпаття / Я. С. Кравчук. – Львів : Меркатор, 1999. – 188 с. **7.** Мельник А. В. Українські Карпати: еколого-ландшафтознавче дослідження / А. В. Мельник. – Львів, 1999. – 286 с. **8.** Миллер Г. П. Ландшафтныя исследования горных и предгорных территорий / Г. П. Миллер. – Львов : Вища школа, 1974. – 202 с. **9.** Муха Б. Ландшафтна карта Львівської області масштабу 1:200 000 / Б. Муха // Вісник Львівського ун-ту. Сер. Геогр. – 2003. – Вип. 29. – С. 58–65. **10.** Національний атлас України / [гол. ред. Л. Г. Руденко]. – К. : ДНВП «Картографія», 2007. – 440 с. **11.** Природа Українських Карпат / [під ред. К. І. Геренчука]. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1968. – 267 с. **12.** Цысь П. Н. Некоторые вопросы методики ландшафтных исследований горных стран (на примере Советских Карпат) / П. Н. Цысь // Географический сборник. – 1961. – Вып. 6. – С. 45–52. **13.** Чернега П. І. Регіональні особливості структури ландшафтів Прикарпаття в межах Івано-Франківської області / П. І. Чернега, Л. М. Тимуляк // Фіз. геогр. та геоморфологія. – 2005. – Вип. 48. – С. 146–150. **14.** Чернега П. І. Структура передгірських ландшафтів Буковинського Передкарпаття, проблеми їх оптимізації : дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.01 / Чернега Петро Іванович. – Чернівці, 1995. – 156 с. **Фондові матеріали:** **15.** Геологічна будова і корисні копалини території аркуша М-35-XXV (Івано-Франківськ) : звіт з геологічного довивчення площі масштабу 1 : 200 000 території аркуша М-35-XXV за 1999-2005 рр. : у 4-х кн. / В. О. Ващенко, С. М. Турчинова, І. І. Турчинов та ін. – Львів : Львівська ГРЕ ДП «Західукргеологія», 2005. – Кн. 1. – 227 а. т. **16.** Отчет об инженерно-геологических исследованиях для обоснования ТЭО противопаводковых сооружений в бассейне Верхнего Днестра за 1978 г. (Ивано-Франковская обл. УССР) / Ф. А. Новосельский, Г. В. Шимчук, Т. А. Куксина и др. / – К. : Институт «Укркипробудхоз» Министерства мелиорации и водного хозяйства УССР, 1981. – 91 л т. **17.** Отчет по теме «Стратиграфия верхнеэоценовых и четвертичных отложений, геоморфология и неотектоника Восточных Карпат (в пределах СССР)» : в 3-х т. / Е. М. Великовская, А. В. Кожевников, Г. П. Низовцева и др. / – Т. 2. – Москва-Киев : МГУ, трест «Киевгеология», 1966. – 353 л.

Тимуляк Л. М., Чернега П. І. Основні риси і закономірності структури передгірських ландшафтів у межах Івано-Франківської області. Передгірські ландшафти у межах Івано-Франківської області характеризуються чітко вираженими регіональними відмінностями в їх структурі. У ландшафтному відношенні суттєво відрізняються північно-західна та південно-східна частини Передкарпаття, межа між якими проходить по межиріччю Ворони – Прута.

Ключові слова: ландшафтна структура, передгірські ландшафти, Передкарпаття, Івано-Франківська область.

Tymuliak L., Chernega P. The main features of the structure and patterns of foothill landscapes in the Ivano-Frankivsk region. The structure of foothill landscapes in the Ivano-Frankivsk region is characterized by distinct regional differences. Relatively to landscapes there is significant difference between northwestern and southeastern parts of Precarpathians, the boundary of which lays on Vorona-Prut area.

Keywords: landscape structure, foothill landscapes, Precarpathians, Ivano-Frankivsk region.

Тимуляк Л. Н., Чернега П. И. Основные черты и закономерности структуры предгорных ландшафтов в пределах Ивано-Франковской области. Предгорные ландшафты в пределах Ивано-Франковской области характеризуются четко выраженными региональными отличиями в их структуре. В ландшафтном отношении существенно отличаются северно-западная и южно-восточная части Предкарпатья, граница между которыми проложена по междуречью Вороны – Прута.

Ключевые слова: ландшафтная структура, предгорные ландшафты, Предкарпатье, Ивано-Франковская область.

Надійшла до редколегії 02.09.2014